

Lausunto

04.04.2022

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnonksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

-
1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arvointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoitukseenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

-
7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säädöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

-
Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

PERUSTELUT

Lakiehdotus on tarkoitettu ainoastaan nykyisen lain tekniseksi päivitykseksi sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtyessä kunniltakaan hyvinvoittialueille. Tarkoitus ei siis ollut muuttaa itse TYP-palvelua, vaan ainoastaan selventää, mikä taho jatkossa vastaa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lakiehdotus ei kuitenkaan ota huomioon, että monet kunnat tarjoavat nykyisen lain pohjalta asiakkailleen TYP-palvelun puitteissa myös muita kuin sosiaali- ja terveyspalveluja. Nämä voivat olla

esimerkiksi vapaaehtoisia työllistämispalveluja, jotka on luonnollisesti ja sujuvasti liitetty TYP:iin hyvän palvelun tarjoamiseksi.

On asiakkaiden suureksi edaksi, jos TYP-palvelussa voidaan tarjota myös esimerkiksi usean kunnan tarjoamaa apua palkkatukityön löytämiseen. TYP-asiakkaat tarvitsevat usein aluksi paljon sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja, mutta asiakkaan tilanteen alkaessa parantua on loogista, että myös kunnan vapaaehtoiset työllistämispalvelut (kuten palkkatuki) liitetään osaksi TYP-palvelua.

Kyseessä olevan esityksen mukaan kunnan on tarkoitus myös jatkossa voida tarjota TYP-asiakkaille vapaaehtoisia palveluja: ”Kun kunnan lakisääteinen rooli sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjänä monialaisessa yhteispalvelussa poistuu, olisi silti tarkoituksenmukaista, että kunta voisi halutessaan vapaaehtoisesti tarjota näitä muita palveluja myös monialaisen yhteispalvelun asiakkaille, jos kunta mainittuja palveluja järjestää” (Lakiehdotus, sivut 18–19).

Ongelmana on kuitenkin, että laktehdotus nykyisessä muodossaan vie kuntakokeiluun osallistumattomilta kunnilta mahdollisuuden osallistua varsinaiseen TYP-asiakastyöhön. Jos kunnat eivät voi osallistua asiakastyöhön, ne eivät myöskään voi sujuvasti ja toimivasti tarjota vapaaehtoista TYP-palvelua.

Näin kuntakokeilun ulkopuoliset kunnat asetetaan täysin aiheettomasti huonompaan asemaan kuin kokeilussa mukana olevat kunnat. Tämä eriarvoistaa myös kuntalaisia, täysin aiheetta.

Toinen huomioon otettava seikka on kuntien työmarkkinatuen osarahoitusvastuu. Koska osarahoitusjärjestelmä säilyy, on myös kohtuullista, että kunnille annetaan edelleen mahdollisuus vaikuttaa kunnan työttömyystilanteeseen tarjoamalla palveluja TYP-asiakastyön puitteissa.

Tilanteessa, jossa tähdätään jo suuriin työllistämisuudistuksiin, joiden odotetaan toteutuvan vuosina 2024–2025, on niin taloudellisten ja kuin henkilöstöresurssien tuhlausta tehdä tarpeettomia muutoksia jo toimivaan järjestelmään. Myös ajatellen asiakkaiden oikeutta hyvään palveluun tulee tarpeettomia rakennemuutoksia välttää, koska jokaisessa suressa muutoksessa on palvelun keskeytymisen riski.

Jos laktehdotus hyväksyttäisiin ehdotetussa muodossa, kuntien ja muiden palveluntuottajien välille syntyi tarpeeton muuri. Tämä tapahtuisi tilanteessa, jossa yhteiskunnassa yleisesti pyritään parantamaan kansalaisten palveluja tämän kaltaisia tarpeettomia rajavetoja vähentämällä. TYP-asiakkaat tarvitsevat jatkossakin palvelua jokaiselta neljältä taholta (TE-hallinto, hyvinvointialue, Kela ja kunta), mutta jos kunta suljetaan TYP-palvelun ulkopuolelle, ”yhden luukun” tavoitteesta tehdään mahdoton saavuttaa.

LAKIEHDOTUKSEN MUUTOSTARPEET

Jotta kuntakokeilun ulkopuolisilla kunnilla olisi mahdollisuus osallistua TYP-asiakastyöhön, nyt ehdottuihin 1, 9 ja 11 §:iin tarvitaan muutoksia.

Pykälät tulee kirjoittaa niin, että kunta voi olla TYP-palvelun osapuoli (1 §) ja että TYP-palvelussa työskentelevillä kunnan työntekijöillä olisi myös jatkossa oikeus saada käyttöoikeudet TYP-palvelun asiakasrekisteriin (9 §) ja jakaa työllistämistä koskevia salassa pidettäviä tietoja muiden TYP-työntekijöiden kanssa (11 §). TYPPI-tietojärjestelmä ja oikeus tiedon jakamiseen ovat TYP-yhteistyön perusta. Jos kuntakokeilun ulkopuolisten kuntien tulee voida tarjota TYP-asiakkaille vapaaehtoisia palveluja, kunnan työntekijöillä tulee siis myös olla oikeudet TYPPI-ohjelmaan ja tiedon jakamiseen.

Jotta kunnan mahdollisuus osallistua TYP-palveluun ilmaistaisiin selkeämmin, 1 §:ään tulee tehdä lisäys, jotta pykälästä käy selvästi ilmi, että myös kunnan tarjoama palvelu voi olla osa TYP-palvelua. Nämä kunnan vapaaehtoisesti tarjoamat palvelut voivat olla vapaaehtoisia työllistämispalveluja, mutta myös koulutuspalveluja, vapaa-ajan palveluja ja kuntalaisten yleistä hyvinvointia tukevia palveluja.

Jotta kunta voisi olla mukana TYP-asiakastyössä, myös 3, 4 ja 6 §:iin tarvitaan lisäyksiä. Käytännössä kyse on siitä, että sen sijaan, että sana ”kunta” korvataisiin sanalla ”hyvinvointialue”, hyvinvointialue lisättäisiin TYP-palvelun neljänneksi osapuoleksi.

Haluamme korostaa, että ehdotuksessamme ei ole kyse siitä, että kunnille annettaisiin lisää tehtäviä. Ajatuksena on ainoastaan se, että kuntakokeilun ulkopuolisilla kunnilla olisi niin halutessaan myös jatkossa oikeus osallistua TYP-toimintaan ja tarjota jo olemassa olevia palveluja.

KONKREETTiset MUUTOSEHDOTUKSET LAKITEKSTIIN

1 § Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin tässä laissa säädetään. Kunta voi osallistua monialaiseen yhteispalveluun tämän lain mukaisesti.

Monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja sekä kunnan tarjoamia vapaaehtoisia palveluja. Palvelun tarjoamisesta säädetään erikseen.

3 § Kartotusjakso

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos ja työtön arvioivat yhdessä työttömän palvelutarpeen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut (kartotusjakso). Kartotusjakson aikana työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Kunta voi osallistua työttömän palvelutarpeen arviointiin. Kartotusjaksoon sisältyy ohjausta, jonka tavoitteena on motivoida ja sitouttaa työtön työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

4 § Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen

(3 mom.)

Jos työttömän palvelutarve edellyttää Kansaneläkelaitoksen tarjoamia kuntoutuspalveluja, Kansaneläkelaitos osallistuu suunnitelman laatimiseen, seurantaan ja tarkistamiseen. Jos työttömän

palvelutarve edellyttää kunnan tarjoamia palveluja, kunta voi osallistua työllistymissuunnitelman laatimiseen, seurantaan ja tarkistamiseen.

6 § Monialaisen yhteispalvelun päättyminen

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu päättyy, kun työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta. Kunta voi osallistua monialaisen yhteispalvelun tarpeen arviointiin.

9 § Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteri

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus ylläpitää monialaisen yhteispalvelun toteuttamiseksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 §:ssä tarkoitettua monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriä. Monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriä käytetään tässä laissa työ- ja elinkeinotoimistolle, hyvinvointialueelle, Kansaneläkelaitokselle ja kunnalle säädettyjen tehtävien hoitamiseen.

Työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen on talletettava työtöntä koskevat asiakastiedot monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin. Jos kunta osallistuu monialaiseen yhteispalveluun, sen on talletettava asiakastiedot monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin. Työttömän tietoja saa tallettaa asiakasrekisteriin sen jälkeen, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää käyttöoikeuden monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisteriin työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan tai kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Henkilö, jolle on myönnetty käyttöoikeus, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakasrekisteriin tallennettuja tietoja, jos se on tarpeen asiakaspalvelun järjestämiseksi.

11 § Salassa pidettävien tietojen saaminen palvelun järjestämistä varten

(2 mom.)

Työttömän suostumuksesta riippumatta työ- ja elinkeinotoimistolla, hyvinvointialueella, Kansaneläkelaitoksella ja kunnalla on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada toisiltaan sekä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi käyttää edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työtöntä koskevia tietoja, jotka ovat välittämättömiä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi työttömälle. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

Vaasan seudun ja Suupohjan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun johtoryhmä

MOTIVERINGAR

Lagförslaget är menat som endast en teknisk uppdatering av nuvarande lag i och med att välfärdsområdena tar över social- och hälsovårdsservicen av kommunerna. Avsikten var alltså inte att förändra själva TYP-servicen, bara att korrigera vilken instans som i fortsättningen har hand om social- och hälsovården. Lagförslaget tar dock inte hänsyn till att många kommuner i dagsläget, på basen av nuvarande lag, erbjuder TYP-kunderna också annan service än social- och hälsovårdstjänster inom ramen för TYP-servicen. Det kan t.ex. vara frivilliga sysselsättningstjänster, som man har inlemmat i TYP-servicen på ett naturligt och smidigt sätt för att erbjuda god service.

För kunderna är det en stor fördel om man inom TYP-servicen kan erbjuda också t.ex. hjälp med att hitta lönestödsarbeten, en service som många kommuner tillhandahåller. TYP-kunderna behöver ofta till en början mycket social-, hälsovårds- och rehabiliteringstjänster, men då kundens situation börjar bli bättre är det en logisk fortsättning att också kommunens frivilliga sysselsättningstjänster (så som lönestöd) kopplas in inom ramen för TYP-servicen.

Enligt den nu aktuella propositionstexten är avsikten att kommunen också i fortsättningen ska kunna erbjuda service åt TYP-kunderna på frivillig basis ”När kommunens lagstadgade roll som ordnare av social- och hälsovårdstjänster i den sektorsövergripande samservicen försvinner är det ändå ändamålsenligt att kommunen, om den vill, frivilligt kan erbjuda dessa andra tjänster också till kunder inom den sektorsövergripande samservicen, om kommunen ordnar tjänsterna. (Lagförslaget sid 20).

Problemet är dock att lagförslaget i sin nuvarande form helt främtar de kommuner som inte deltar i kommunförsöket möjligheterna att delta i själva kundarbetet inom TYP-servicen. Om kommunerna inte kan delta i kundarbetet kan de heller inte på ett smidigt och välfungerande sätt erbjuda frivillig service inom ramen för TYP-servicen.

Kommunerna utanför kommunförsöket ställs på detta sätt helt i onödan i en sämre situation än de kommuner som deltar i kommunförsöket. Också kommuninvånarna hamnar då i en ojämlig situation, helt i onödan.

En annan aspekt som bör beaktas är kommunernas delfinansieringsansvar för arbetsmarknadsstödet. Eftersom delfinansieringssystemet kommer att bestå är det också rimligt att kommunerna fortfarande ges möjlighet att påverka kommunens arbetslösitet genom att erbjuda sina tjänster inom ramen för TYP-servicens kundarbete.

I en situation då siktet redan är inställt på de stora sysselsättningsreformerna som förväntas förverkligas år 2024-2025 är det slöseri med såväl ekonomiska som personalmässiga resurser att införa onödiga förändringar i redan fungerande system. Också med tanke på kundernas rätt till god service bör onödiga omstruktureringar undvikas, eftersom varje stor omställning innebär en risk för avbrott i servicen.

Om lagförslaget skulle gå igenom i förslagen form skulle det skapa en onödig mur mellan kommunerna och övriga serviceproducenter. Detta i en situation då samhället överlag försöker förbättra medborgarnas service genom att minska sådana onödiga gränsdragningar. Kunder inom TYP-servicen kommer också i fortsättningen att behöva service från alla fyra instanser (TE-

förvaltningen, välfärdsområdet, FPA och kommunen) men om kommunen utestängs från TYP-servicen omöjliggörs målsättningen med ”service från en och samma lucka”.

ÄNDRINGSBEHOV I LAGFÖRSLAGET

För att kommunerna utanför kommunförsöket ska ha möjlighet att delta i kundarbetet inom TYP-servicen behövs ändringar i de nu föreslagna paragraferna 1 §, 9 § och 11 §.

Paragraferna bör skrivas så att kommunen kan vara en part i TYP-servicen (1 §) och så att kommunens anställda som arbetar inom TYP-servicen också i fortsättningen skulle ha rätt att få användarrättigheter till TYP-servicens kundregister (9 §) och ha rätt att med övriga TYP-anställda utbyta sekretessbelagda uppgifter som berör sysselsättningen (11 §). TYPPI-informationssystemet och rätten att utbyta information utgör grunden för TYP-samarbetet. Om kommunerna utanför kommunförsöket ska kunna erbjuda TYP-kunderna frivillig service måste kommunernas anställda alltså också ha rättigheter till TYPPI-programmet och ha rätt att utbyta information.

För att förtydliga kommunens möjlighet att delta i TYP-servicen bör dessutom ett tillägg göras i 1 §, så att det tydligt framgår att också service erbjuden av kommunen kan vara en del av TYP-servicen. Dessa tjänster som kommunen frivilligt kan erbjuda kan vara frivilliga sysselsättningstjänster, men också utbildningstjänster, fritidstjänster och allmänna tjänster för kommuninvånarnas allmänna välfärd.

För att kommunen ska kunna vara delaktig i kundarbetet inom TYP-servicen behövs dessutom tillägg i 3 §, 4 § och 6 §. I praktiken är det frågan om att istället för att direkt ersätta ”kommunen” med ”välfärdsområdet” lägger man till välfärdsområdet som fjärde part i TYP-servicen.

Vi vill betona att våra förslag inte handlar om att pålägga kommunerna nya uppgifter. Tanken är enbart att kommunerna utanför kommunförsöket också i fortsättningen ska ha rätt att, om de vill, delta i TYP-verksamheten och där erbjuda redan existerande service.

KONKRETA ÄNDRINGSFÖRSLAG I LAGTEXTEN

1 § Sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen

Med sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen avses en modell för samverkan där arbets- och näringsbyrån, välfärdsområdet och Folkpensionsanstalten tillsammans bedömer arbetslösas behov av service, planerar service som i sin helhet är relevant med avseende på sysselsättningen av arbetslösa och svarar för att sysselsättningsprocessen fortskrider och följs upp på det sätt som föreskrivs i denna lag. Kommunen kan delta i den sektorsövergripande samservicen i enlighet med denna lag.

Målet för den sektorsövergripande samservicen är att främja sysselsättningen av arbetslösa genom att de erbjuds offentlig arbetskraftsservice, socialservice, hälso- och sjukvårdstjänster, rehabiliteringstjänster samt frivilliga tjänster erbjudna av kommunen i enlighet med sitt servicebehov. I fråga om hur servicen och tjänsterna ska tillhandahållas föreskrivs särskilt.

3 § Utredningsperiod

Arbets- och näringsbyrån, välfärdsområdet, Folkpensionsanstalten och den arbetslöse ska tillsammans bedöma den arbetslösas behov av service inom tre månader efter att sektorsövergripande samservice har inletts (utredningsperiod). Under utredningsperioden ska arbets- och näringsbyrån, välfärdsområdet och Folkpensionsanstalten tillsammans med den arbetslöse utreda hans eller hennes yrkeskompetens samt hans eller hennes sociala situation, hälsotillstånd och arbets- och funktionsförmåga när de inverkar på sysselsättningen. Kommunen kan delta i bedömningen av den arbetslösas servicebehov. I utredningsperioden ska det ingå vägledning i syfte att motivera den arbetslöse och göra honom eller henne delaktig i service som är relevant för sysselsättningen.

§ 4 Hur en sektorsövergripande sysselsättningsplan utarbetas, följs upp och revideras

(mom 3)

Folkpensionsanstalten ska vara med och utarbeta, följa upp och revidera sysselsättningsplanen, om rehabilitering som tillhandahålls av Folkpensionsanstalten behövs till följd av den arbetslösas behov av service. Kommunen kan vara med och utarbeta, följa upp och revidera sysselsättningsplanen, om den service kommunen erbjuder behövs till följd av den arbetslösas behov av service.

6 § När sektorsövergripande samservice avslutas

Sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen avslutas när arbets- och näringssbyrån, välfärdssområdet och Folkpensionsanstalten gemensamt bedömer att den arbetslöse inte längre behöver sektorsövergripande samservice. Kommunen kan delta i bedömningen av behovet av sektorsövergripande samservice.

9 § Kundregistret över sektorsövergripande samservice

För genomförandet av den sektorsövergripande samservicen ska näring-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringssbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter föra det kundregister över sektorsövergripande samservice som avses i 13 kap. 1 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Kundregistret över sektorsövergripande samservice används för skötseln av de uppgifter som arbets- och näringssbyrån, välfärdssområdet, Folkpensionsanstalten och kommunen har enligt denna lag.

Arbets- och näringssbyrån, välfärdssområdet och Folkpensionsanstalten ska föra in kunduppgifter om arbetslösa i kundregistret över sektorsövergripande samservice. Om kommunen deltar i den sektorsövergripande samservicen ska kommunen föra in kunduppgifter i kundregistret över sektorsövergripande samservice. Uppgifter om arbetslösa får föras in i kundregistret efter att den sektorsövergripande samservicen har inletts. Näring-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringssbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter kan bevilja användarrättigheter till kundregistret över sektorsövergripande samservice på ansökan av arbets- och näringssbyrån, en kommun, en samkommun, välfärdssområdet eller Folkpensionsanstalten. Användarrättigheter kan beviljas en person som är anställd hos arbets- och näringssbyrån, en kommun eller en samkommun, välfärdssområdet eller Folkpensionsanstalten och som sköter uppgifter som avses i denna lag. En

person som har beviljats användarrättigheter får trots sekretessbestämmelserna söka och använda uppgifter i kundregistret, om det behövs för att ordna kundbeträningen.

11 § Rätt att få sekretessbelagda uppgifter för sektorsövergripande samservice

(2 mom)

Oberoende av den arbetslösas samtycke har arbets- och näringsbyrån, välfärdsområdet, Folkpensionsanstalten och kommunen trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar i rätten att få information rätt att av varandra få och för att utföra uppgifter enligt denna lag använda de uppgifter om den arbetslöse som avses i 9 § 2 mom. och som är nödvändiga för att de för den arbetslöse ska kunna ordna sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen. Uppgifterna får lämnas ut med hjälp av en teknisk anslutning.

Ledningsgruppen för Vasanejdens och Sydösterbottens sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Österberg-Englund Lotta

Vasanejdens och Sydösterbottens sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen (TYP) - Vasanejdens och Sydösterbottens sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen / Vaasan seudun ja Suupohjan työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP)